

כ"ג כסלו	כניסת	יציאת
ה'תשפ"ג	שבת	שבת
ירושלים	15: 57	17: 17
ת"א	16: 18	17: 18
חיפה	16: 06	17: 16
באר שבע	16: 20	17: 20

אילו של יצחק

פרשת "וישב"

המדרש (ב"ר פד), מוצא ארבע תקופות קשות בחייו של יעקב אבינו שנרמזות בפסוק הבא מספר איוב: "לא שְׁלַחְתִּי, וְלא שְׁקַטְתִּי וְלא נְחַתִּי; וְיָבֵא רָגְזוֹ. (ג', כ"ו)". ומבאר המדרש: "לא שלותי - מעשור, ולא שקטתי - מלבן, ולא נחתי - מדינה, ויבא רגוז - בא עלי רגוז של יוסף".

ויש לשאול: מה טעם היה צריך יעקב אבינו לעבור את כל הצרות והייסורים האלו עד הגיעו אל המנוחה והנחלה?

במדרש תלפיות כתב בשם הגליל רזיא, שכל הצרות שבאו על יעקב, באו עליו כדי שלא יבוא לידי גאוה על עשיו אחיו. ובכוונת דבריו בארו, שאם היה ליעקב שלווה ורוגע, הרי שהיה יכול להגיע לידי גאוה, והרי "תועבת ה' כל גבה לב" ואין שכינה עמו, וכשאין שכינה אין סייעתא דשמיא ואין הצלחה לאדם במעשיו, לכן הביא הקב"ה על יעקב צרות, ייסורים וחוסר מנוחה, ובזה הרגיש בשפלות ולא הגיע לגאוה כנגד עשו, ובזה זכה והצילו הקב"ה "וישב יעקב, בארץ מגורי אביו" ללא פחד מאחיו.

מכאן, שעל כל אחד לדעת שכל קושי וצער שבאים על האדם, יש בהם יד ה' ואין אנו יודעים סיבתם, אבל בוודאי אחרי שהם מגיעים, אז יש בהם גם כוונה להוריד אדם מהתנשאותו ומגאותו, כי אם יחיה תמיד ברוגע ושלוה הרי יכול להגיע למצב של "תועבת ה' כל גבה לב", ה' ירחם.

ייחודו של יוסף מתבלט עוד לפני לידתו. רחל היא האישה האהובה על יעקב והאישה שהייתה מיועדת לו מלכתחילה, אולם, במשך זמן רב רחל הייתה עקרה. לאה יולדת, ורחל עקרה. אמנם ליעקב יש בנים רבים, אך בבית יש ציפייה מתמדת ללידת הילד המיוחד: הילד של רחל. וכאשר הוא נולד - בוודאי הייתה התרגשות גדולה בבית ותחושה שהנה נולד הבן המיוחד, שהוא יהיה הבן העיקרי של המשפחה.

ואכן, בתחילת הפרשה, מתואר יוסף כבעל מעמד מיוחד בבית יעקב. "וישְׁרָאֵל, אָהֵב אֶת-יוֹסֵף מִכָּל-בְּנָיו--כִּי-בֶן-זִקְנִים הוּא, לוֹ; וְעֵשָׂה לוֹ, פְּתֻנֹת פְּסִים." (ל"ז, ג'). ומפרש הרמב"ן ז"ל, שאין רק לפרש "בן-זקנים" - בן שנולד לאביו לעת זקנתו, אלא שיוסף עצמו היה בן שיש בו תבונת ישישים "שמסר לו חכמה וסתרי תורה ומצאו משכיל ובעל סוד בהם כאילו היה זקן ורב בימים". מעמד זה בנוסף לחלומות שחלם, התפרש כרצון להנהיג את בית יעקב, וגרם למתח בין האחים.

"וַיִּרְאוּ אֶחָיו, כִּי-אֵתוֹ אָהֵב אֲבִיהֶם מִכָּל-אֶחָיו--וַיִּשְׁנְאוּ, אֹתוֹ; וְלא יָכְלוּ, דַּבְּרוֹ לְשָׁלֵם." (ל"ז, ד')

התורה מראה לנו כאן, כיצד הולכת השנאה ומתפשטת כאש בשדה קוצים: בתחילה, היה זה רק "ולא יָכְלוּ, דַּבְּרוֹ לְשָׁלֵם.", ואח"כ הגיעו למצב של "לָכוּ וְנִהַרְגְהוּ", וזאת עלינו ללמוד מכאן, שאם יש לאדם איזה כעס או טענה כלפי חברו, אל לו להשאיר את הכעס בלבו, ואם יכול למחול ימחול, ואם לאו, ילך אצל חברו וירצה לפניו את טענותיו עד שיתבררו הדברים ויתבטל הכעס. ואומרת הגמרא (פסחים ק"ג ע"ב): "שלשה הקדוש ברוך הוא אוהב: מי שאינו כועס ומי שאינו משתכר ומי שאינו מעמיד על מידותיו" (שמוחל וסולח בכל לבו).

ואמר האלשיך הקדוש זיע"א: כל זמן שיעקב אבינו היה טרוד באלופי עשו, ישב לו במנוחה, והם לא השכילו להרוס את ביתו, אבל כשהתחילו קנאה ושנאה בין האחים על דבר של מה בכך, אודות כתונת פסים וכו', התחיל שעבוד מצרים. ללמדנו, מה ששונאיו הגדולים ביותר של יעקב לא הצליחו להביאו לידי כך, הביאה השנאה והקנאה בן האחים.

"וַיְהִי, כַּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו; וַיַּפְשִׁיטוּ אֶת-יוֹסֵף אֶת-כְּתָנֹתוֹ, אֶת-כְּתֹנֶת הַפְּסִים אֲשֶׁר עָלָיו. וַיִּקְחֵהוּ-וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ, הַבְּרָה; וְהַבּוֹר רֵק, אֵין בּוֹ מַיִם." (ל"ז, כ"ג-כ"ד) כתב רש"י: "ממשמע שנאמר והבור ריק, איני יודע שאין בו מים? מה תלמוד לומר אין בו מים, אלא - מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים יש בו!"

ובשם צדיקים מפרשים בדרך רמז: "והבור ריק" - אם אדם הוא בבחינת "בור" ריק מכל תוכן, "אין בו מים" - אין בתוכו תורה המשולה כמים (אין מים אלא תורה - הוי כל צמא לכו למים), אז תדע לך כי "נחשים ועקרבים יש בו" - יש בו כל מיני נחשים ועקרבים שמסתובבים בתוכו, כמו שהרמב"ם פסק "אין יצר הרע בא אל האדם אלא בלב הפנוי מן החכמה". אבל אם זה ההיפך - והאדם מלא במים (תורה), אז אין שום נחש ועקרב יכול להסתובב בתוכו, לשלוט ולהזיק עליו, כי אז כוח התורה מגן עליו מכל צער ומכל משחית.

"וַיִּקְמוּ כָל בְּנָיו... לְנַחְמוֹ וַיִּמָּאֵן לְהִתְנַחֵם... וַיִּבְדַּךְ אֹתוֹ אֲבִיו" (ל"ז, ל"ה) ומפרש רש"י: "וימאן להתנחם - אין אדם יכול לקבל תנחומין על החי וסבור שמת, שעל המת נגזרה גזירה שישתכח מן הלב ולא על החי".

כתב בעל ההפלאה ב'פנים יפות', שהגזירה שהמת משתכח מן הלב, זו לא סתם גזירה, אלא הסיבה היא בגלל שהמת כבר לא בחיים, ולכן הוא לא מתגעגע ומשדר את געגועיו אל האנשים שנותרו בחיים, וכך הוא משתכח אצלם. אבל במקום שהם סבורים שהוא מת ובאמת הוא חי, כמו אצל יוסף, והוא כידוע התגעגע מאוד ובכך שידר את הגעגועים אל אביו, ובגלל שיש כמים פנים לפניו לא יתכן שיעקב יתנחם, כי הוא מרגיש שיוסף מתגעגע אליו ולכן אין גזירה שישתכח מן הלב.

הרב שלמה הופמן זצ"ל בקובץ ועדים (עמ' 137) מביא את דברי הפנים יפות ואומר: זאת אומרת אם אתה מתגעגע ואין לך תשובה, אז לאט לאט הגעגועים שלך יחלשו וישתכחו מן הלב, אבל כשאתה מתגעגע למישהו והוא חי, הוא ירגיש את הגעגועים ואתה תקבל בחזרה את הגעגועים ולכן אין אפשרות שיתנחם.

ורואים שהגעגועים עוברים מרחקים אדירים - 'מחברון לקהיר' זה מרחק של מאות קילומטרים, אבל אלה חוקי הטבע, בכל מקום בעולם אם מישהו יעורר אליך אהבה, שנאה, קנאה, "אתה תרגיש". ע"כ.

יוסף מורד למצרים ונמכר לעבד לפוטיפר - שר בית-המטבחים של פרעה מלך מצריים. אשתו של פוטיפר, מתאהבת בעלם העברי יפה-התואר. היא מנצלת הזדמנות שאין איש בבית ומנסה לפתות את יוסף.

"וַתִּתְּפֹשֶׁהוּ בְּגָדָו לְאֹמֶר, שְׂכָבָה עִמִּי; וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ, וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא חֵזְקָה." (ל"ט, י"ב)

בפרשת השבוע מתברר כמה עוצמה קיבל יוסף מהחינוך של הוריו. במפגש עם אשת פוטיפר היו ליוסף את כל התירוצים למה לחטוא - האחים שלו זרקו אותו לבור, הוא כבר חי בחברה המצרית, ומי יודע בכלל אם ישוב הביתה אי פעם.

מהדיון המובא שם במסכת סוטה ניתן ללמוד, שיוסף כמעט נכשל. עוד רגע היה קורס מול ההצקה של אשת פוטיפר. גם המילה "וַיִּמָּאֵן" - המתארת את הסיור של יוסף לחיזוריה הרבים - מוטעמת בטעם הארוך בתורה: "ששלת". הטעם הייחודי הזה מובא בסך הכול ארבע פעמים בכל התורה שבא לעצור את הקריאה השוטפת ולהעניק לה משמעות - המנגינה המוסיקלית של השלשלת באה לתאר נדנדה רגשית, ייסורי נפש, סערת רגשות של אדם ההולך הלוך וחזור. כך באה התורה לרמוז לגבי יוסף שהוא מיאן ולא מיאן.

אם כך, כיצד יוסף בוחר נכון? עונים חז"ל: כאשר התנסה יוסף בניסיון הגדול של אשת פוטיפר "בבאותה שעה באה דמות דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון" (סוטה, ל"ב) ובמקום אחר מוסיפים חכמינו: "גם דמותה של רחל אימו ראה".

ברגעי משבר וספק, יוסף נזכר בהורים שלו, בערכים שלהם, בבית שלהם, והם היו לו למצפן. כי החינוך נבחן לא כשההורים באזור, מפקחים מלמעלה, אלא כשהם "דמות דיוקן" חיובית וחזקה שחוקקה בראשך.

הרב שמשון רפאל הירש כותב על כך ברגש בספרו "ייסודות החינוך": "הורים תקיפים לא יצליחו לחנך לסבלנות, הורים רגזנים לא יוכלו לחנך למתינות, הורים גסי רוח לא יוכלו לחנך לנימוסים, והורים ערמומיים לא יוכלו לחנך לתמימות ויושר. כל ההצבורים אינם עושים רושם על הילד - כמו הדוגמה החיה שהוא רואה אצל הוריו ומוריו".

לומד מכך הרש"ר הירש דבר גדול ואומר: "דאגו, אפוא, לכך, אב ואם, שדמויות דיוקנכם שאתם טובעים בנשמות בניכם תהיה טהורה וקדושה, שכן ישלוט זיכרוכם בכל נימי ליבם ובסתרי מהותם.

זוהי שעה גדולה אשר בה מוסר הקב"ה נשמת אדם לידי הוריו לטיפול, לחינוך ולפיתוח גופני ורוחני, ועל ידי שניהם יחד - לרמה מוסרית. זהו תפקיד גדול ואחראי שה' נותן להורים, ועליהם לקיים את תפקידם ראשית כל בחינוך העצמי שלהם, כי ההורים צרכים להדריך את הילד בשטח הרוח והמוסר, לחנך אותו לבחור בטוב ובישר. על כן תחילה מוכרחים הם בעצמם להגיע לרמה זו בכל מחיר. עליהם לדעת שהם עושים רושם על נשמת הילד בכל מילה, בכל מעשה, בכל תנועה. ואם אינם מקפידים על נכח אלה, עלולים הם להרעיל את נשמתו זו בגלותם לפניו חולשה בשטח המוסרי."

המפתח להצלחה אמיתית ומוחלטת בחיים.

לאחר שאחיו מכרו אותו לעבדות והוא החל לשמש כעבד לפוטיפר, מנכבדי חצר המלוכה המצרי, הבחין אדונו, כי יוסף אינו עבד רגיל. עד מהרה אדונו נוכח לדעת כי "וַיְהִי ה' אֶת-יוֹסֵף, וַיְהִי אִישׁ מְצַלִּיחַ" (לט, ב). עקב כך פוטיפר ממנה אותו לנהל את משק ביתו: "וַיִּמְצָקְהוּ, עַל-בֵּיתוֹ, וְכָל-יֵשׁ-לוֹ, נָתַן בְּיָדוֹ".

אך בינתיים מתבשרות הצרות. יוסף, "יָפֶה-תֵּאָר וַיְפֶה מְרָאָה", מושך את תשומת לבה של אשת אדונו. כשהוא דוחה את ניסיונות ההתקרבות שלה היא גורמת שיגיע לבית הכלא. אולם לא חולף זמן רב עד שהאסיר החדש מצליח למצוא חן בעיני הסוהר. "וַיְהִי ה' אֶת-יוֹסֵף, וַיְיָ אֱלֹהֵי חֲסֵד". כתוצאה מכך שר בית-הסוהר ממנה את יוסף לנהל את בית הסוהר ואת שאר האסירים: "וַיִּתֵּן שָׂר בֵּית-הַסֹּהַר, בְּיַד-יוֹסֵף, אֶת כָּל-הָאֲסִירִים, אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהַר; וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם, הוּא הֵיחָה עִשָּׂה". קריאה דקדקנית של הבדלי הנוסח שבין תיאורי שתי ההצלחות בתורה – זו שבביתו של פוטיפר וזו שבבית הכלא – חושפת את המפתח להצלחה אמיתית ומוחלטת.

כשהבורא כלל אותך ברשימת המועמדים לנחול הצלחה בחיים, פתוחים לפניך שני נתיבים אפשריים שבהם תוכל לעוד: **האחד** – לחשוב כי ידך שלך היא משיגה את ההצלחה, בסיוע ובתמיכה של האלוקים.

השנייה – היא לראות ולהבין כי אלוקים הוא המקור האמיתי להצלחתך, ואילו המאמץ האנושי משמש רק כלי שדרכו זורמת אליך ברכת הבורא. כאשר יוסף היה עבד בבית פוטיפר, הוא הניח שהוא השיג את הצלחתו במו ידיו – בעזרתו של אלוקים, כמובן. "וְכָל אֲשֶׁר-הוּא עֹשֶׂה, ה' מְצַלִּיחַ בְּיָדוֹ". אך בהיותו אסיר תפיסתו השתנתה: "וַיְהִי ה' אֶת-יוֹסֵף, וַיְיָ אֱלֹהֵי חֲסֵד". כאן לא מוזכרות ידיו של יוסף – הצלחתו לא באה ממעשיו שלו, אלא צמחה כולה ממקור על-טבעי.

המפתח להצלחה בעולמנו זה הוא לפתוח בחיינו מרחב לברכותיו של הבורא, להכין את עצמנו להיות כלי לברכותיו של הבורא. ככל שתהיה פחות עסוק בעצמך, כך תשאיר מרחב גדול יותר שיוכל להתמלא בנוכחותו של אלוקים ובשפע החסד והברכה הנלווים אליו.

כשכל ישותך מלאה באגו מנופח, לא נשאר מקום לאלוקים. כשהפך יוסף לאסיר הוא היה שבור לחלוטין. הקטנה נוספת זו של עצמיותו סללה את הדרך לנוכחות אלוקית שלמה יותר בתוך ישותו. כעת כבר לא הייתה הצלחתו מוגבלת לידי, אלא הגיעה ממקור גבוה ממנו הרבה יותר.

חוויות העבדות העניקה ליוסף מידה בריאה של ענווה. ככל שהצטמצמה הערכתו העצמית כן גדלה נוכחותו של אלוקים בחייו, והצלחתו גדלה והלכה, כפי שנקרא בשבוע הבא בעת הגיעו לפרעה: "וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת-פְּרֹעֶה לְאָמֹר, בְּלִעְדֵי אֱלֹקִים, יַעֲנֶה אֶת-שְׁלוֹם פְּרֹעֶה". ומפרש רש"י:

"אין החכמה משלי אלא אלוקים יענה, יתן עניה בפי לשלום פרעה:"

וזוהי אפוא הדרך המוליכה מבית הסוהר להצלחה. כדי לקבל את ברכת השמים ואת שפע ההצלחה ייתכן שתידרש לעבור במשך תקופה מסוימת ב"בית הסוהר".

אולם אפשר שמקרהו של יוסף הוא מקרה קיצוני. רובנו יכולים להתחיל בכך שנעל את האגו שלנו מאחורי מנעול וברית.

מעשה מופלא התרחש בכולל אברכים, עם הרבה מוסר השכל בצידו, בענין האמונה התמימה בבורא עולם: אחד האברכים, התברך במשפחה מרובת ילדים, עד שדירתו הקטנה בת שני החדרים כבר לא הספיקה להכיל את בני המשפחה. בגבור עליו המצוקה, ניגש האברך אל ראש הכולל, ושאל בעצתו. ראש הכולל הביע דעתו, שהעצה היחידה שבכוחה לסייע לו, היא שישע לכותל המערבי, וישפך שם שית ותחינה לפני השי"ת שישלח לו את ישועתו. עשה האברך כדבריו, נסע לכותל, עמד שם במשך שעה ארוכה בבכיות ובתחנונים, ויהרעיש את השמים בתפילותו.

לפתע הוא מרגיש שמאן דהוא מקיש על גבו. הוא מסתובב אחורנית ופניו שטופות הדמע נתקלות ביהודי, והוא שואל במבע פנים רחמני:

"מה אני יכול לעזור לך?"

האברך שטח את צרתו בענין הדירה הקטנה, שאינה מספיקה להכיל את המשפחה הגדולה. והנה, הלא יאמן מתרחש; האיש הלא מוכר, כך מתברר, הוא גביר גדול, ולשמע מצוקתו של האברך נפתח לבו לרווחה. בתוך זמן קצר הוא מסכם עם התלמיד חכם שהוא נותן לו את מלוא הכסף כדי לבנות חדר נוסף.

חזר התלמיד אל הכולל, שמח וטוב לב, וסיפר את הסיפור המופלא לראש הכולל ולרעיו האברכים, תוך שהוא מביע רגשי הודיה להשי"ת על כל החסד שגמל איתו. אברך נוסף הלומד באותו כולל, בשמעו על הנס הגדול שהתרחש לחברו זה, כאשר הגביר הקיש לפתע על גבו, החליט גם הוא לנסוע לכותל המערבי ולהתפלל.

"אולי אזכה גם אני לדפיקות על הגב", אמר.

והנה בהיותו עומד ומתפלל בכותל, הוא מרגיש שמישהו מקיש על גבו. לבו נפעם מהתרגשות: 'הנה-הנה מגיעה עת ישועתי', חשב.

הוא מסתובב אחורנית, ובמי הוא נפגש? – בעני הפושט ידו לצדקה ופסוקו בפיו: "צדקה תציל ממות".

בשובו לכולל, סיפר את סיפורו לראש הכולל, בנימה של אכזבה גדולה.

הגיב ראש הכולל ואמר: "אם ברצונך לדעת מדוע חברך זכה בתפילתו ואתה לא, דע לך שחברך תלה את בטחונו וכל תקוותו אך ורק בבורא עולם, ולכן זכה שהגביר דפק על גבו, ונתן לו את כל צרכיו, ואילו אתה תלית את בטחונך ב... מי שידפוק לך על הגב!"

חנוכה – אז והיום

כמעט אלפיים ומאתיים שנה חלפו מאז נס **חנוכה** (כ"ה בכסלו 164 לפנה"ס), אך למרות מרחק הזמן, החג אותו נציין בתחילת השבוע הבא משקף להפליא את הדילמות העומדות לפתחנו: מלחמתם של היוונים הייתה "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", מלחמתם הייתה נגד האלוקות (גזרות הדת – 167 לפנה"ס, לפני 2189 שנה). היוונים שללו את ההתייחסות לתורה כאל תורת ה' ולמצוות כאל חוקי רצונו יתברך.

כתוצאה מכך קם מאבק החשמונאים. הוא לא החל מתוך מניעים לאומיים, ולא נולד משאיפה להשיג עצמאות מדינית. הוא נולד כדי להשיג **חירות רוחנית**.

החשמונאים היו אז מעטים מול רבים, לא רק לעומת היוונים – אפילו בתוך העם היהודי הם היו מיעוט חלש. העילית השלטונית החברתית והתרבותית בתוך העם היהודי הייתה קבוצת המתיוונים שהתיידדו עם היוונים, למדו את תרבותם, חילולו שבת ומועד, אכלו טרפות, לא שמרו על הטהרה היהודית והתייחסו בקלות ראש כלפי מצוות התורה.

בידי החשמונאים לא היו כוח, עוצמה ואהדה ציבורית, אבל הייתה להם **אמונה ונחישות. ועל-ידי תשובה ומסירות-נפש באה הישועה האלוקית הפלאית** – נס חנוכה. אך בנוסף, בזכות המאבק הזה למען העצמאות הדתית, הושגה בסופו של דבר גם העצמאות המדינית.

המשך תולדותיה של ממלכת החשמונאים משקף אמת זו גם מהכיוון השני. כל עוד הייתה העוצמה הרוחנית שלמה, פרח הממלכה ושגשגה. דעיכתה וקריסתה החלו ברגע שאיבדה את כוחה הדתי-ערכי ואת עצמאותה הרוחנית. **היחלשות רוחנית זו היא שצריכה להדאיג אותנו יותר מכל**. על-כן חיזוק הזהות היהודית הוא צורך קיומי.

סיפור חנוכה הוא סיפור המתעד את ניצחון המונותאיזם והמסורת היהודית על התרבות הפגאנית ומנהגיה, את הניצחון של האורות הקטנים והטהורים של המקדש על הלפידים הבווערים שהיו רחוקים מטוהר. **רק מי שזוכה להבין את הנפלאות של האירועים שקרו לנו "בימים ההם" יוכל גם להבחין ולהודות בנסים שבהם אנחנו נתקלים כאן בישראל גם "בזמן הזה"**.

חכמים מסבירים, ששמו של החג ניתן לו בעקבות ניצחון המלחמה, שהסתיימה בכ"ה בכסלו. לפי הסבר זה, המילה 'חנוכה' מורכבת משתי מילים: 'חנו כ"ה', דהיינו שהמכבים 'חנו' וסיימו את מסעות המלחמה שלהם ביום כ"ה בכסלו. ויש לשאול: מדוע אין לקרוא לימי הלל והודאה אלו על שם הניצחון והגבורה במלחמה, אלא רק על שם החניה שבאה אחריה?

הסביר הרה"ג **רבי יוסף שלום אלישיב זי"ע**, שיש בזה לקח נפלא: ישנם גיבורים שעבורם הניצחון כשלעצמו הינו מטרה כדי לגרוף תהילת עולם. אך לעומת זאת, יש לוחמים שלא רואים בניצחון כשלעצמו מטרה, אלא רק אמצעי הכנעת האויב שמציק להם.

הדרך השנייה היא המתאימה ליהודי החי חיים תורניים. אצל יהודים, אין לניצחון חשיבות בפני עצמו, שהרי נצטוונו 'בנפול אויבך אל תשמח'. ובכלל, יהודי אינו חי על חרבו ומעולם לא עסק במלחמות. גם כאשר הוא נאלץ לצאת למלחמה על אויביו, הוא יודע שהניצחון אינו היעד אלא רק הדרך להגיע למטרה – **היכולת לשבת בשקט ולעבוד את השם יתברך**.

את השקפת עולם זו, ביקשו החשמונאים להנחיל לנו בקובעם את השם 'חנו-כה', המנציח דווקא את החניה שבאחר המלחמה, את חידוש עבודת המקדש שבא בעקבות הניצחון, את לימוד התורה וקיום המצוות ששוב התאפשר לאחר שהיוונים ועורריהם המתיוונים הובסו וגורשו.

זו היתה תכלית הניצחון, והיא הראויה להנצחה ולא עצם הניצחון.

לע"נ **אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתן ז"ל**
נלב"ע ב' עבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' **יצחק בר' נסים מזרחי ז"ל**
נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.